

Burgerschap

Basisschool An d r Put LANDGRAAF

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Onze schoolgegevens	3
2 De context	4
2.1 De wet Burgerschap	4
2.2 De Kerndoelen	4
2.3 Het onderzoekskader	5
2.4 Onze Bouwstenen	6
3 Onze school	7
3.1 Kenmerken van onze school	7
3.2 Kennis van diversiteit	7
4 Ons schoolconcept	8
4.1 Algemeen	8
4.2 Missie	8
4.3 Kernwaarden	8
4.4 Basiswaarden van de democratische rechtsstaat	8
4.5 Visie	9
4.6 Doelen bouwstenen burgerschap	10
4.7 Hoofddoelen en burgerschap	10
4.8 Sociale en maatschappelijke competenties	11
5 Uitwerking doelen bouwstenen	12
5.1 Sociale ontwikkeling	12
5.2 Democratisch burgerschap	13
5.3 Participatief (maatschappelijk) Burgerschap	15
5.4 Identiteit, solidariteit, seksualiteit en diversiteit	16
6 Ons aanbod en onze aanpak	18
6.1 Toetsing en afsluiting	18
6.2 Onze aanpak	19
6.3 Ons schoolklimaat	19
6.4 Ons Aanbod	20
6.5 Ons schoolcurriculum	21
7 Zorg voor kwaliteit	22
7.1 Algemeen	22
7.2 Kwaliteitszorg	22
7.3 Publieke verantwoording	22
7.4 De module Burgerschap	23
8 Taakverdeling	24
8.1 Organisatie (wie doet wat)	24
9 Actiepunten 2024-2025	25
10 Meerjarenplanning 2024-2025	26

1 Inleiding

1.1 Inleiding

School is een plek om leerlingen op te leiden voor het leven. Een plek om hun menselijkheid te ontdekken en de moed te kunnen vinden om de wereld voort te zetten. In de kern gaat burgerschap om de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren.

Vanuit de termen kwalificatie, subjectivatie en persoonlijkheidsvorming geven wij binnen MOVARE invulling aan ons burgerschapsonderwijs. Hierin houden wij rekening met de vraag vanuit de wet om actief burgerschap, sociale cohesie en sociale integratie op een doelgerichte en samenhangende wijze te bevorderen.

In dit beleidsstuk beschrijven we onze visie, de manier waarop we burgerschap hebben ingericht (leerdoelen, aanbod en samenhang), onze praktische aanpak en de wijze waarop we burgerschap evalueren.

Dit beleidsstuk biedt ons een gezamenlijk concept over wat burgerschap inhoudt, en een raamwerk om concreet invulling te geven aan ons burgerschapsonderwijs.

1.2 Onze schoolgegevens

Gegevens van de school	
Instellingscode	08RD
Schoolnaam	Basisschool An d r Put
Directeur	Marina Schmits
Adres	Pastoor Scheepersstraat 9
Postcode + Plaats	6374 HR LANDGRAAF
E-mailadres	directie.rkbsanderput@movare.nl
Telefoonnummer	0455315814
Website	www.anderput.nl

2 De context

2.1 De wet Burgerschap

Sinds 2006 is iedere school bij wet verplicht om aandacht te besteden aan burgerschapsvorming. Op 17-11-2020 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de nieuwe aangepaste burgerschapswet (de wet is ingegaan op 01-08-2021). De nieuwe wet heeft als doel het versterken van het burgerschapsonderwijs en het verduidelijken van de taken en de rollen van het bestuur en de school. Burgerschapsonderwijs krijgt met de wet ook een meer verplichtend karakter. De wettelijke burgerschapsopdracht bepaalt:

1. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
 - het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat.
 - het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving
 - het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.
2. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen.

Wat betekent de wet concreet voor onze school? Onze school dient allereerst een eigen visie en eigen doelen te ontwikkelen voor burgerschapsonderwijs. Op basis van onze visie en onze doelen kunnen we dan een samenhangend programma (curriculum) voor de burgerschapsvorming van onze leerlingen ontwikkelen. Het curriculum zal moeten verduidelijken hoe wij burgerschap in de verschillende leerjaren bevorderen, wat leerlingen concreet leren en hoe er geëvalueerd wordt. Ook spreekt het wetsvoorstel over basiswaarden van de democratische rechtstaat. Onze school zal helder moeten maken op welke manier deze basiswaarden herkenbaar in ons onderwijs vorm krijgen. Ons schoolbestuur (het bevoegd gezag) heeft een zorgplicht voor de schoolcultuur. De regering vindt het nodig om een bredere basis te creëren om te kunnen ingrijpen indien een schoolcultuur antidemocratische elementen bevat.

We houden zelf ruimte om inhoud en vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Dat is het logische gevolg van de vrijheid van onderwijs. Maar, de wet laat zien dat er wel een aantal zaken verplicht is:

1. Zorgen voor kennis van de democratie en de rechtsstaat zelf, alsmede de grondrechten
2. Zorgen voor kennis van en inzicht in de werking van en respect voor de basiswaarden
3. In ieder geval (ook) aandacht besteden aan vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit
4. Ontwikkelen van sociale competenties
5. Ontwikkelen van maatschappelijke competenties
6. Een oefenplaats zijn waarin actief kan worden geoefend met de basiswaarden

2.2 De Kerndoelen

In de vormgeving van ons curriculum Burgerschap houden wij rekening met de kerndoelen die mede vorm geven aan burgerschapsonderwijs. Deze kerndoelen moeten herkenbaar terugkomen in ons curriculum en in onze lessen.

De primaire kerndoelen die relateren aan burgerschap zijn:

Kerndoel 36: De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.

Kerndoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Kerndoel 38: De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse

multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Andere kerndoelen die gerelateerd kunnen worden aan Burgerschap zijn:

Kerdoel 34: De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.

Kerdoel 35: De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.

Kerdoel 39: De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.

Kerdoel 47: De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.

Kerdoel 53: De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Nieuwe conceptkerndoelen burgerschap

Op dit moment zijn in maart 2024 de conceptkerndoelen burgerschap uitgebracht, welke vanaf schooljaar 2024-2025 landelijk getoetst en beproefd zullen worden aan de praktijk. Na aanscherping zullen deze opnieuw aangeboden worden aan het ministerie van OCW.

Zodra deze kerndoelen zijn vastgesteld, zullen we deze ook opnemen binnen ons beleid en onze vastgestelde inhoud hieraan koppelen. Vooralnog zullen wij in de huidige samenstelling van ons curriculum de bovenstaande kerndoelen als uitgangspunt nemen.

2.3 Het onderzoekskader

Het Onderzoekskader 2021 van de Inspectie van het Onderwijs beschrijft (o.a.) de standaarden die van belang zijn voor de kwaliteit van een school. De standaarden (kwaliteitsaspecten) zijn:

- OP1: Aanbod
- OP2: Zicht op ontwikkeling en begeleiding
- OP3: Pedagogisch-didactisch handelen
- OP4: Onderwijstijd
- OP6: Afsluiting
- VS1: Veiligheid
- VS2: Schoolklimaat
- OR1: Resultaten
- OR2: Sociale en maatschappelijke competenties
- SKA1: Visie, ambities en doelen
- SKA2: Uitvoering en kwaliteitscultuur
- SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog

In een aantal standaarden komen onderdelen van burgerschap aan de orde. Bij het inspectietoezicht hanteert de inspectie geen eigen (expliciete) eisen voor burgerschap. De wet met daarin de minimum-eisen vormt het uitgangspunt. Onze school mag dus een eigen en passende invulling geven aan burgerschap, zolang we maar voldoen aan de wet. De wet vraagt:

1. De school moet actief burgerschap en sociale cohesie op een doelgerichte en samenhangende wijze bevorderen. Zie de standaarden OP1, OP2 en OR2.
2. De school moet kennis van en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat bevorderen. Zie de standaarden OP1, VS1 en VS2.
3. De school moet sociale en maatschappelijke competenties ontwikkelen. Zie de standaarden OP1 en VS2)
4. De school moet zorgen voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de basiswaarden, een schoolcultuur waarin leerlingen worden gestimuleerd om te oefenen met de basiswaarden. Zie de standaarden OP3, VS1 en VS2

5. De school moet zorgen voor een veilige omgeving waarin leerlingen en personeel zich geaccepteerd voelen. Zie de standaarden OP3, VS1 en VS2

De wet liet al zien dat er vanaf 01-08-2021 een belangrijke rol is weggelegd voor het bestuur. De Inspectie van het Onderwijs zal daarom nagaan:

- Draagt het bevoegd gezag zorg voor een schoolcultuur waarin alle bij het aanbieden van onderwijs betrokken personen, vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid en het afwijzen van discriminatie, verdraagzaamheid en het afwijzen van onverdraagzaamheid, onderling begrip en autonomie van leerlingen als centrale spelregels hanteren en voorleven?
- En creëert het daarmee een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat?

2.4 Onze Bouwstenen

Bouwstenen zijn het resultaat van een zorgvuldig ontwikkeltraject door leraren en curriculum experts(SLO). Samen met input van een groot aantal organisatie, deskundigen en scholen zijn deze bouwstenen ontstaan. De bouwstenen zijn de basis waarop onze school aan de slag is gegaan met burgerschapsonderwijs. Deze bouwstenen zullen als rode leidraad door het beleidsplan burgerschap heen lopen. Ze helpen ons om doelgericht en in samenhang te werken aan burgerschapsonderwijs. Zo zijn er doelstellingen geformuleerd én is de leer inhoud van het curriculum gestaafd op doelstellingen vanuit deze bouwstenen. Binnen MOVARE werkt iedere school middels deze bouwstenen. Op deze wijze zorgen wij ervoor dat er een gezamenlijke taal ontstaat en wij over hetzelfde praten als het om Burgerschap gaat.

Onze bouwstenen zijn:

Bouwstenen	Gaat Over:
Sociale ontwikkeling	Het sociaal emotioneel leren
Democratisch burgerschap	Over de basiswaarden binnen de thema's Vrijheid-gelijkheid-Macht en Inspraak en het vertalen daarvan binnen een democratische cultuur
Participatief(maatschappelijk) Burgerschap	de manier waarop je deelneemt aan de maatschappij
Identiteit	de manier waarop je je wilt definiëren als mens
Solidariteit	de manier waarop je vorm geeft aan de relatie/betrokkenheid met de ander
Diversiteit	de manier waarop jij omgaat met de verschillen tussen jezelf en mensen

3 Onze school

3.1 Kenmerken van onze school

Om effectief gestalte te geven aan burgerschapsonderwijs vinden wij het noodzakelijk om de 'omgeving' van de school in kaart te brengen. Immers, goed burgerschapsonderwijs sluit aan bij de leefwereld van de leerlingen, hun interesses, hun problemen en bij de risico's die hiermee gepaard gaan. Allereerst geven we korte typering van de leerlingen, de ouders en de omgeving van de school, en vervolgens beschrijven we de mogelijke risico's. Het laatste is van belang om de leerstof en de aanpak vast te stellen.

Aspect	Korte typering
De leerlingen	Het leerlingen aantal is de afgelopen jaren gedaald. Onze leerlingen komen vooral uit de wijken rondom de school (Lauradorp, Oud-Waubach) We hebben weinig leerlingen met een niet-westerse achtergrond (lager dan landelijk gemiddelde). We hebben leerlingen waarvan de ouders een lager inkomen hebben dan het landelijk gemiddelde.
De ouders	Hoewel het schoolgewicht of spreidingsgetal hier niet direct aanleiding daartoe geeft, zijn er zorgen over de gezondheid, financiële situatie en welbevinden van de gezinnen waarin onze leerlingen opgroeien. De uitslag van de tweede kamer verkiezingen 2023 laat zien dat in de buurt Waubach de PVV de grootste partij is.
De omgeving	An d'r Put is gelegen in de dorpskern Waubach van de gemeente landgraaf in het krimpgebied Zuid-oost Limburg. De wijk bestaat vooral uit sociale woningbouw en eenvoudige koopwoningen. De wijk waarin de school ligt heeft veel voorzieningen rondom sport, cultuur en overige instanties.

3.2 Kennis van diversiteit

Op onze school vinden we het extra belangrijk dat kinderen hun talenten leren kennen, hun eigen weg ontdekken, zodat ze kunnen worden wie ze willen zijn. Daarom richten wij ons onderwijs aanbod op:

- Kwalificatie: leren van kennis en vaardigheden.
- Socialisatie: leren omgaan met jezelf, de ander en je omgeving.
- Persoonsvorming: ontwikkeling eigen identiteit, eigenaarschap en talenten.

Je leert bij ons op school in een veilige en uitdagende leeromgeving, waar we jou zien en je mag zijn wie je bent. We zijn een gezonde basisschool en streven ernaar een gezonde leefstijl op school vanzelfsprekend te maken. Onze leerlingen krijgen elke dag fruit en groente op school. Daarnaast verzorgen we op maandag, dinsdag en donderdag een gezonde schoollunch. Ook onderhouden we contacten met culturele en religieuze instellingen in de 'omgeving' van de school. De leerlingen van groep 4 t/m 8 volgen elke week catechese lessen.

4 Ons schoolconcept

4.1 Algemeen

Om goed burgerschapsonderwijs te (kunnen) geven, hebben we eerst vastgesteld wat we onder burgerschap verstaan. Burgerschap verwijst naar de manier waarop mensen met elkaar omgaan en dan met name naar de manier waarop we omgaan met verschillen tussen mensen, met diversiteit, met tegenstellingen en met conflicten. Daarnaast verwijst Burgerschap naar de relatie tussen overheid en burgers, naar de manier waarop we beslissingen nemen en naar de rechten van de mens. De wet schrijft voor dat we ons richten op [1] kennis over en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en [2] het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Deze aspecten zijn in dit hoofdstuk nader uitgewerkt.

4.2 Missie

De wereld verandert en beweegt voortdurend, onze kinderen maken er op eigen wijze deel van uit. Dat vraagt om een breed, passend onderwijsaanbod, zodat zij actief kunnen deelnemen aan de maatschappij. Op onze school vinden we het extra belangrijk dat kinderen hun talenten leren kennen, hun eigen weg ontdekken, zodat ze kunnen worden wie ze willen zijn.

We zijn een Gezonde Basisschool en streven ernaar een gezonde leefstijl op school vanzelfsprekend te maken.

Onze slogan luidt:

Gezond en gelijk, met jou in de wijk!

4.3 Kernwaarden

Onze visie op onderwijs bestaat uit onze gezamenlijke kernwaarden en is een uitgangspunt voor het bereiken van onze missie. De kernwaarden burgerschap staan niet op zichzelf maar zijn verankerd in onze schoolse kernwaarden.

Onze kernwaarden zijn **samen, energie, groei en wereldwijs**.

Binnen An d'r Put gaan wij ervan uit dat de aanwezigheid van kinderen, professionals en ouders een samenleving in het klein is. Binnen deze samenleving in school bereiden wij onze leerlingen voor op de maatschappij. Dit doen we vanuit onze kernwaarden.

Samen:

Het team van An d'r Put voelt zich samen met de leerlingen, hun ouders en eventuele (zorg)partners verantwoordelijk voor de ontwikkeling gedurende de basisschoolperiode. We nemen ouders mee in de ontwikkeling van hun kind en praten hier met ouders over.

Energie:

Het team van An d'r Put streeft ernaar om een gezonde leefstijl op school vanzelfsprekend te maken. Daarbij vinden we het belangrijk dat onze leerlingen

Groei:

Het team van An d'r Put helpt kinderen groeien waarbij we het extra belangrijk vinden dat onze leerlingen hun talenten leren kennen, hun eigen weg ontdekken, zodat ze kunnen worden wie ze willen zijn.

Wereldwijs:

Het team van An d'r Put zorgt ervoor dat leerlingen, ouders en professionals op een respectvolle, veilige manier met elkaar omgaan. Wij geven onze leerlingen kennis over de wereld en leren onze leerlingen op een goede wijze met elkaar om te gaan en respect te hebben voor de mening en visie van anderen. De leerkrachten vervullen hierin een voorbeeldrol. Daarnaast is er aandacht voor levensbeschouwelijke vorming. Deze is verweven in het (catechese)onderwijs. We besteden structureel en expliciet aandacht aan geestelijke stromingen. We zien een sterke relatie tussen levensbeschouwelijke vorming, sociaal-emotionele ontwikkeling (o.a. omgaan met de ander en de omgeving - ontwikkeling sociale vaardigheden) en actief burgerschap en sociale cohesie.

4.4 Basiswaarden van de democratische rechtsstaat

Het respect voor de menselijke waardigheid zonder onderscheid des persoons staat aan de basis van

de drie basiswaarden van de democratische, pluriforme en Nederlandse rechtsstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. De basiswaarde vrijheid wordt bevorderd door aandacht voor vrijheid van meningsuiting en autonomie. Gelijkwaardigheid wordt bevorderd in de vorm van het gelijkheidsbeginsel en het afwijzen van discriminatie. Solidariteit wordt bevorderd door verdraagzaamheid, begrip en verantwoordelijkheidsbesef en het afwijzen van onverdraagzaamheid. Dit betekent dat scholen aandacht besteden aan vrijheid van meningsuiting, het gelijkheidsbeginsel, begrip, verdraagzaamheid, het afwijzen van onverdraagzaamheid en discriminatie, en autonomie en verantwoordelijkheidsbesef. Deze elementen vormen in de onderwijspraktijk de minimale kern waaraan een school moet voldoen bij de bevordering van respect voor en de kennis van basiswaarden.

De burgerschapswet creëert geen nieuwe basiswaarden. Ook onder de eerdere wettelijke opdracht was sprake van bevordering van deze basiswaarden. Wel is het gewicht daarvan groter geworden. In aansluiting bij deze wettelijke kaders en ter bevordering van de continuïteit voor onderwijspraktijk en inspectietoezicht wordt in de op praktijk gerichte operationalisering uitsluitend uitgegaan van de volgende uitwerkingen. Deze uitwerkingen zijn gericht op concrete toepassing in de dagelijkse schoolpraktijk en geformuleerd op voor alle betrokkenen (inclusief leerlingen) toegankelijke wijze:

- Vrijheid van meningsuiting betekent dat je mag zeggen of schrijven wat je denkt of tegen de opvatting van anderen in mag gaan. Iedereen mag dus ook zijn of haar geloof uitdragen, of zijn of haar mening aan anderen voorhouden. Daarbij moet je je wel houden aan de wet.
- Het gelijkheidsbeginsel (ook wel gelijkheid of gelijkwaardigheid genoemd) betekent dat mensen van gelijke waarde zijn. Daarbij maakt het niet uit wat je denkbeelden zijn of wat je gelooft. Je hoeft niet te vinden dat die denkbeelden of gebruiken zelf waardevol zijn, maar wel dat mensen met andere denkbeelden en gebruiken niet minder waard zijn dan jij of dan jouw groep.
- Begrip voor anderen betekent dat je probeert te begrijpen waarom mensen of groepen bepaalde denkbeelden of gebruiken hebben: wat is de achtergrond daarvan en waarom is dat belangrijk voor een ander?
- Verdraagzaamheid (ook wel tolerantie genoemd) betekent dat je de mening of het gedrag van een ander accepteert, ook al ben je het er helemaal niet mee eens. En het betekent ook dat je iedereen de ruimte wilt geven om zo'n mening of zulk gedrag te hebben. Natuurlijk moet iedereen zich daarbij wel houden aan de wet.
- Afwijzen van onverdraagzaamheid: onverdraagzaamheid (ook wel intolerantie genoemd) is het tegenovergestelde van tolerantie. Het betekent dat je vindt dat andere mensen of groepen, dingen waar jij het niet mee eens bent niet zouden mogen denken of doen; en dat je het niet nodig vindt dat ieder de ruimte krijgt om zo'n mening of zulk gedrag te hebben.
- Afwijzen van discriminatie: discriminatie betekent dat mensen of groepen bij anderen achtergesteld worden of dat je vindt dat er voor mensen met andere denkbeelden of gebruiken niet zoveel ruimte hoeft te zijn of dat die denkbeelden of gebruiken misschien zelfs verboden moeten worden.
- Autonomie betekent dat iedereen zelf kan bepalen wie hij/zij wil zijn en hoe hij/zij zijn/haar leven wil leiden. Iedereen is dus bijvoorbeeld vrij om zelf te bepalen welke denkbeelden of welk geloof voor hem/haar belangrijk zijn/is. Daarbij moet je je wel houden aan de wet.
- Verantwoordelijkheidsbesef betekent dat mensen verantwoordelijkheid willen nemen voor wat ze zeggen en doen (en wat ze niet zeggen en doen) en dat ze daarbij rekening willen houden met wat dat voor anderen betekent. Daarbij is vooral belangrijk dat je probeert anderen niet te schaden en dat je de samenleving en de democratie wilt helpen om goed te functioneren. Hoe je dat doet, mag iedereen zelf weten.

4.5 Visie

Met onze visie willen we bereiken dat onze leerlingen de school verlaten als gezonde, verantwoordelijke en zelfstandige burgers. Daarvoor is het nodig dat ze zelfstandigheid en verantwoordelijkheidsbesef ontwikkelen. Dit willen we bereiken door structureel en systematisch

aandacht aan de sociale en maatschappelijke ontwikkeling van de leerlingen te besteden. We vinden het belangrijk dat onze leerlingen leren omgaan met jezelf, de andere en de omgeving. Dat ze kritisch durven kijken naar de wereld om hen heen en respect hebben voor elkaars mening en overtuigingen. Daarbij vinden we het belangrijk dat onze leerlingen weten dat er rechten en plichten zijn. Dat je respect moet hebben voor een ander. Dat ze goed voor zichzelf kunnen zorgen en goed kunnen omgaan met de mensen, de natuur en de wereld om hen heen.

4.6 Doelen bouwstenen burgerschap

Vanuit onze missie, onze kernwaarden en onze visie hebben we de doelen voor burgerschapsonderwijs vastgesteld. Bij ieder doel gaat het wat ons betreft om de componenten, kennis, vaardigheden, attitude. Via de gekozen doelen richten we ons op de persoonsvorming van de leerlingen en de ontwikkeling van sociale en maatschappelijke competenties.

Bouwsteen	Doelstelling
<i>Sociale ontwikkeling:</i>	Wij voeden onze leerlingen op tot fatsoenlijke evenwichtige burgers die respectvol omgaan met zichzelf en de mensen in de wereld om hen heen. Wij willen leren leren om samen te werken en op een effectieve manier te communiceren. Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen leren om conflicten op een vreedzame en constructieve manier op te lossen.
<i>Democratisch Burgerschap:</i>	Wij voeden onze leerlingen op tot personen die weten wat democratie inhoudt en die daar ook naar handelen. Daarbij willen wij onze leerlingen de basiswaarden van een democratie bijbrengen en hen bewust maken van de rechten en plichten als burger en hoe zij hier actief aan kunnen bijdragen.
<i>Participatief(maatschappelijk) burgerschap:</i>	We voeden onze leerlingen op tot personen die samenwerken en die iets voor anderen willen betekenen. Wij willen onze leerlingen leren een actieve rol aan te nemen en hen bewust te maken van de invloed die zij kunnen hebben om de wereld mooier te maken.
<i>Identiteit, solidariteit, seksualiteit en diversiteit:</i>	We vinden het belangrijk dat onze leerlingen een goed zelfbeeld hebben, met eigen opvattingen en een eigen identiteit. We stimuleren onze leerlingen zichzelf te zijn en hun eigen talenten en kwaliteiten te ontwikkelen. We voeden onze leerlingen op tot personen die kennis hebben van, en respect hebben voor andere opvattingen en overtuigingen zoals godsdienst, levensovertuiging, afkomst, geslacht, handicap of seksuele geaardheid. We willen onze leerlingen leren beseffen dat mensen verschillend zijn en een andere cultuur of achtergrond kunnen hebben.

4.7 Hoofddoelen en burgerschap

Ons onderwijs kent drie hoofddoelen: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. De doelen die we vaststelden voor burgerschap zijn eenvoudig te relateren aan de hoofddoelen:

Kwalificatie en Burgerschap: onze leerlingen moeten kennis en inzicht krijgen in onze samenleving en de diversiteit daarin, de werking van onze democratische rechtsstaat en de eigen rol daarin.

Socialisatie en Burgerschap: we moeten onze leerlingen inwijden in een democratische cultuur en ze stimuleren tot een vreedzame en humane houding ten opzichte van anderen en de 'omgeving', de wereld om hen heen.

Persoonsvorming en Burgerschap: het is belangrijk om te reflecteren op de eigen identiteit, om betekenis te geven aan de wereld om je heen en de eigen rol daarin. En daarnaast: het is belangrijk om te bepalen hoe je je tot de ander en de wereld om je heen wilt verhouden.

4.8 Sociale en maatschappelijke competenties

Burgerschap richt zich op de sociale en maatschappelijke vorming van jonge mensen; burgerschap gaat over hoe mensen met elkaar samenleven. Daarom is burgerschapsonderwijs erop gericht dat leerlingen de sociale en maatschappelijke competenties verwerven die daarvoor nodig zijn. Voor het verwerven van de sociale en maatschappelijke competenties maken wij gebruik van de methode HIRO. Daarbij richten wij ons op de volgende competenties:

Sociale competenties	Maatschappelijke competenties
IK: beeld hebben van jezelf	Discussiëren – argumenteren – communicatief vermogen – initiatief nemen – doorzettingsvermogen
IK: zelfmanagement	Presenteren en overtuigen
IK: relaties aangaan en onderhouden	Kritisch vermogen – informatieverwerking
IK: samenwerken met anderen	Betrokkenheid en helpend-zijn
DE ANDER: empathie	Integer en moreel handelen
DE ANDER: waarderen van verschillen	Loyaliteit
DE ANDER: conflicten oplossen	Diplomatiek en tactvol zijn
DE ANDER: vrienden maken	Creatief denken
OMGEVING: verantwoordelijkheid	Flexibiliteit – aanpassingsvermogen
OMGEVING: passend gedrag	Omgevingsbewustzijn (gedrag in de publieke ruimte)

5 Uitwerking doelen bouwstenen

5.1 Sociale ontwikkeling

Wij vinden het onze taak om onze leerlingen empathie, meningsvorming, kritisch denken, oordeelsvorming en het vreedzaam oplossen van conflicten bij te brengen. Middels de methode HIRO die van groep 1 t/m 8 gehanteerd wordt en opgenomen is in alle lesroosters werken wij aan de sociale ontwikkeling van onze leerlingen.

Binnen de groep staat het sociaal-emotionele aspect voorop. We starten jaarlijks het schooljaar met de 'Gouden weken' waarbij het pedagogisch klimaat en de groepsdynamiek de voornaamste aandachtspunten zijn. Aan het eind van de 'Gouden weken' worden de sociaal-emotionele lijsten van leerling in beeld ingevuld. Door het invullen van deze lijsten volgen we de sociaal-emotionele ontwikkeling van onze leerlingen. De leerkracht en de IB'er bespreken de resultaten van de lijsten na de Gouden Weken tijdens een pedagogische groepsbespreking. Door de inzet van de methode HIRO kunnen we op groepsniveau aansluiten bij de onderwijs- ondersteuningsbehoeften op sociaal-emotioneel vlak.

Kwaliteitsindicatoren	
1.	Op onze school is een visie op burgerschapsvorming en sociaal-emotionele ontwikkeling <i>SKA 1, Visie, ambities en doelen [2021]</i>
2.	Het vak sociaal-emotionele ontwikkeling staat elke week op ons lesrooster (1x per week, drie kwartier). Daarmee maken we gebruik van de methode HIRO. <i>Eigen kwaliteitsaspect bij standaard OP1 - aanbod [2021]</i>
3.	We volgen de sociaal-emotionele ontwikkeling van onze leerlingen door gebruik te maken van een leerlingvolgsysteem. We nemen een keer per jaar de sociaal-emotionele lijsten van leerling in beeld af. De groepsleerkracht maakt op basis van de resultaten een analyse. <i>Eigen kwaliteitsaspect bij standaard VS2 - schoolklimaat [2021]</i>
4.	We bespreken de analyse van de groep als gehaald. De analyse wordt genoteerd in de groepsnotitie in Parnassys. Deze groepsnotitie wordt met de IB'er besproken tijdens de pedagogische leerlingbespreking Daarnaast bespreken wij de sociaal-emotionele ontwikkeling van individuele leerlingen en maken waar nodig een leerlingbespreking aan. Deze leerlingbespreking wordt met de IB'er besproken. <i>Eigen kwaliteitsaspect bij standaard OP2 - zicht op ontwikkeling en begeleiding [2021]</i>

Binnen onze school staan de waarden vertrouwen, samenwerken, respect, beheersing, weerbaarheid, discipline en plezier van HIRO centraal. Daarbij werken we aan de volgende doelstellingen.

DOELEN VOOR DE ONDERBOUW (leerjaar 1 t/m 3)

Leergebied	Leerdoel
Attitude/houding (doen)	<ul style="list-style-type: none"> Gaan bewust om met gevoelens, wensen en opvattingen en kunnen deze voor anderen begrijpelijk uiten. Staan open voor gevoelens, wensen en opvattingen van anderen. Zien in hoe conflictsituaties in de eigen omgeving ontstaan en welke oplossingen mogelijk zijn.
Vaardigheid (kunnen)	<ul style="list-style-type: none"> Kunnen hulp bieden als een ander hen om hulp vraagt. Kunnen complimenten geven en ontvangen.
Kennis (kennen/weten)	<ul style="list-style-type: none"> Leerlingen ontdekken dat iedereen uniek is. Ontdekken dat er verschillen in opvattingen bestaan. Zien in dat thuis, op school en op straat verschillende regels nodig zijn. Kennen verschillende levensvormen.

DOELEN VOOR DE MIDDENBOUW (leerjaar 4 t/m 6)

Leergebied	Leerdoel
Attitude/houding (doen)	<ul style="list-style-type: none"> • Gaan bewust om met gevoelens, wensen en opvattingen en kunnen deze voor andere begrijpelijk uiten. • Staan open voor gevoelens, wensen en opvattingen van anderen. • Zien in dat conflicten veroorzaakt worden door tegenstellingen in belangen, opvattingen en gevoelens.
Vaardigheid (kunnen)	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnen reflecteren op het eigen gedrag en dat van anderen. • Kunnen voor zichzelf opkomen en hun grenzen aangeven in een groep.
Kennis (kennen/weten)	<ul style="list-style-type: none"> • Ontdekken de eigen mogelijkheden, kenmerken, wensen, gevoelens, beperkingen en voorkeuren. • Ontdekken dat er verschillen in opvatting bestaan. • Zien in dat regels door mensen zijn bedacht en ook door mensen kunnen worden veranderd of afgeschaft.

DOELEN VOOR DE BOVENBOUW (leerjaar 7 t/m 8)

Leergebied	Leerdoel
Attitude/houding (doen)	<ul style="list-style-type: none"> • Gaan bewust om met gevoelens, wensen en opvattingen en kunnen deze voor anderen begrijpelijk uiten. • Houden rekening met de ander en staan open voor de opvattingen van anderen.
Vaardigheid (kunnen)	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnen zich inleven in gevoelens, wensen en opvattingen van anderen. • Kunnen opgaan met conflictsituaties in de eigen omgeving door voor alle partijen passende oplossingen te vinden. • Kunnen samenwerken in een groep.
Kennis (kennen/weten)	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen ontdekken dat veel eigenschappen en vaardigheden niet vastliggen, maar ontwikkeld kunnen worden oen ontwikkelen een zelfbewuste houding. • Weten waardoor discriminatie kan ontstaan.

5.2 Democratisch burgerschap

Wij verbinden de term ‘democratisch burgerschap’ met twee zaken: het gaat om kennis van en betrokkenheid bij de democratie. Ons onderwijs moet ervoor zorgen dat onze leerlingen als volwaardig burgers aan de samenleving kunnen deelnemen. Dat vraagt allereerst om bepaalde omgangs- en communicatievormen. In dat kader leren we onze leerlingen om te overleggen (te polderen), te discussiëren, te debatteren en te argumenteren. We ontwikkelen empathisch vermogen, een kritische houding, oplossend vermogen en een respectvolle omgang ten aanzien van anderen en andersdenkenden. We geloven dat de maatschappij (de democratie) alleen naar behoren kan functioneren bij de gratie van mondige, goed geïnformeerde en zelfstandig denkende burgers.

Kwaliteitsindicatoren	
1.	Onze school beschikt over een leerlingenraad. <i>OR2, sociale en maatschappelijke competenties [2021]</i>
2.	Op onze school brengen we kennis aan met betrekking tot het begrip democratie en ten aanzien van politiek. <i>OP1, aanbod [2021]</i>
3.	Op onze school ontwikkelen we vaardigheden die samenhangen met democratisch burgerschap <i>OP0, basisvaardigheden [2021]</i>

Daarbij werken we aan de volgende doelstellingen.

DOELEN VOOR DE ONDERBOUW (Leerjaar 1 t/m 3)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	• De leerling accepteert de rol van gezagsdragers bij het oplossen van conflicten.
Vaardigheid (kunnen)	• De leerling kan eenvoudige informatie op hoofdzaken begrijpen. • De leerling herkent de gevoelens, wensen en opvattingen van een ander.
Kennis (kennen/weten)	• De leerling weet welke regels en afspraken er thuis en in de klas gelden.

DOELEN VOOR DE MIDDENBOUW (leerjaar 4 - 6)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	• De leerling lost conflicten op vreedzame wijze op en respecteert daarbij de rol van gezagsdragers.
Vaardigheid (kunnen)	• De leerling kan zijn eigen mening met anderen bespreken en daar eenvoudige argumenten voor geven.
Kennis (kennen/weten)	• De leerling weet welke regels en afspraken gelden op school en in de leefomgeving. • De leerling heeft inzicht in enkele hoofdzaken van de Nederlandse staatsinrichting en de rol van de burger.

DOELEN VOOR DE BOVENBOUW (Leerjaar 7 en 8)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	• De leerling gedraagt zich vanuit respect voor anderen en algemeen aanvaarde waarden en normen.
vaardigheid (kunnen)	• De leerling kan ermee omgaan dat eigen opvattingen niet altijd worden gedeeld en dat mensen over onderwerpen verschillend kunnen denken. • De leerling kan zijn mening bij stellen op basis van nieuwe inzichten.
Kennis (kennen/weten)	• De leerling weet welke wetten en afspraken gelden in de maatschappij. De leerling heeft inzicht in het verschijnsel dat erin een democratie verschillen in opvattingen zijn. De leerling weet de rechten en plichten die kinderen in een democratische samenleving hebben.

5.3 Participatief (maatschappelijk) Burgerschap

Meedoen in de maatschappij

Een belangrijk element van burgerschap is participatie. We leren onze leerlingen om actief betrokken te zijn op de samenleving, om mee te doen. Het is ons inziens belangrijk dat onze leerlingen participeren in andere organisaties, andere verbanden en andere gemeenschappen. Onze school is immers niet de enige plaats waar onze leerlingen waarden en normen meekrijgen. We voeden onze leerling samen met anderen op: it takes a whole village to raise a child!

Maatschappelijke thema's

Tevens springen wij als school in op duurzame maatschappelijke thema's alsook thema's die aan de orde van de dag zijn. Je kunt hierbij bijvoorbeeld denken aan: leerlingenraad, gezonde voeding, actief burgerschap en milieu.

Kwaliteitsindicatoren	
1.	Op onze school zorgen de leraren ervoor dat ze de leerlingen kennen en weten in welke clubs de leerlingen actief zijn. Daarnaast werkt onze school voor het tussen schoolse aanbod en naschoolse aanbod met verschillende clubs en sportverenigingen in de buurt samen. <i>OP 2, zicht op ontwikkeling en begeleiding [2021]</i>
2.	Op onze school stimuleren we leerlingen om zich in te zetten voor anderen. Daarnaast stimuleren we onze leerlingen om oog te hebben voor de leefbaarheid van de leefomgeving. <i>VS2, schoolklimaat [2021]</i>

Daarbij werken we aan de volgende doelstellingen.

LEERDOELEN ONDERBOUW (Leerjaar 1 t/m 3)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	• De leerling is betrokken bij de ander.
Vaardigheid (kunnen)	• De leerling kan bijdragen aan het maken en uitvoeren van regels en afspraken in de klas.
Kennis (weten/kennen)	• De leerling weet hoe mensen positief met elkaar kunnen communiceren.

LEERDOELEN MIDDENBOUW (Leerjaar 4 t/m 6)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	• De leerling toon begrip voor een ander en ziet de ander als gelijkwaardige individuen.
Vaardigheid (kunnen)	• De leerling kan bijdragen aan het maken en uitvoeren van regels en afspraken in de klas en in de school. • De leerling kan meehelpen om een verbetering in de klas te organiseren.
Kennis (Weten/kennen)	• De leerling weet de rol van burgers in de democratie.

LEERDOELEN BOVENBOUW(leerjaar 7 en 8)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	<ul style="list-style-type: none"> De leerling komt op voor de rechten van een ander.
Vaardigheid (kunnen)	<ul style="list-style-type: none"> De leerling kan deelnemen aan discussie en overleg. De leerling kan meehelpen om een verbetering in de school te organiseren.
Kennis (Weten/kennen)	<ul style="list-style-type: none"> De leerling weet de rechten van het kind om aan het gemeenschapsleven deel te nemen.

5.4 Identiteit, solidariteit, seksualiteit en diversiteit

Het thema Identiteit richt zich bij ons op school op twee te onderscheiden zaken. In de eerste plaats is het van belang dat we onze leerlingen kennis meegeven van, en respect hebben voor een diversiteit aan levensbeschouwingen en opvattingen. In de tweede plaats betrekken wij het begrip Identiteit op de persoonlijke identiteit (persoonsvorming). Het gaat daarbij om het ontdekken en ontwikkelen van de eigen persoon en persoonlijke opvattingen. Centraal staan daarbij de vragen: wie ben ik, en wat vind ik?

Bij het thema Identiteit spelen de volgende basiswaarden een belangrijke rol: vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid, begrip voor anderen, verdraagzaamheid, autonomie, afwijzen van onverdraagzaamheid, afwijzen van discriminatie.

We vinden het belangrijk dat onze leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdsgenoten. Daarnaast vinden wij het van groot belang dat onze leerlingen stevig in hun schoenen staan, dat ze een duidelijke (eigen) mening hebben en dat ze ook staan voor die mening.

Kenmerken voor onze school zijn:

- We zijn een Rooms Katholieke School. Alle kinderen, ook kinderen die een andere religie aanhangen, mogen onze school bezoeken.
- We vinden het daarnaast ook belangrijk dat onze leerlingen kennis maken met een diversiteit aan overtuigingen. We besteden structureel en expliciet aandacht aan geestelijke stromingen.

Kwaliteitsindicatoren	
1.	Op onze school besteden we wekelijks aandacht aan het katholieke geloof. Daarnaast besteden we aandacht aan de wereldgodsdiensten. <i>OP1, aanbod [2021]</i>
2.	Op onze school besteden we aandacht aan diversiteit en aan het ontwikkelen van een mening. <i>OP1, aanbod [2021]</i> <i>OP0, basisvaardigheden [2021]</i>
3.	Op onze school besteden we veel aandacht aan gezond gedrag en gezonde voeding. Wij zijn een gezonde basisschool van de toekomst. Onze leerlingen krijgen in de ochtend groente/ fruit aangeboden en in de middag een gezonde lunch. Daarnaast bieden wij in de pauze verschillende sportactiviteiten aan zoals voetbal, tennis, dansen en yoga. <i>OP1, aanbod [2021]</i>
4.	Op onze school besteden we aandacht aan seksuele voorlichting. <i>OP1, aanbod [2021]</i>

Daarbij werken we aan de volgende doelstellingen.

LEERDOELEN ONDERBOUW (Leerjaar 1 t/m 3)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	<ul style="list-style-type: none"> • De leerling heeft respect voor de waarden en normen van de ander. • De leerling heeft een goede houding ten aanzien van orde, netheid en discipline.
Vaardigheid (kunnen)	<ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan zich in de gevoelens en opvattingen van anderen inleven. • De leerling kan omgaan met diversiteit.
Kennis (weten/kennen)	<ul style="list-style-type: none"> • De leerling heeft kennis van de eigen geestelijk stroming en van de verschillende geestelijke stromingen in de klas.

LEERDOELEN MIDDENBOUW (Leerjaar 4 t/m 6)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	<ul style="list-style-type: none"> • De leerling respecteert de vrijheid van meningsuiting. • De leerling gaat op een serieuze en respectvolle manier de dialoog met anderen aan.
Vaardigheid (kunnen)	<ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan samenwerken met anderen ongeacht sociale, etnische en/of culturele achtergronden.
Kennis (weten/kennen)	<ul style="list-style-type: none"> • De leerling heeft kennis van de verschillende geestelijke stromingen die in de Nederlandse samenleving een belangrijke rol spelen. • De leerling weet wat een multiculturele en pluriforme samenleving is.

LEERDOELEN BOVENBOUW(leerjaar 7 en 8)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	<ul style="list-style-type: none"> • De leerling voelt zich mede verantwoordelijk voor het recht op eigen ontplooiing en die van de ander.
Vaardigheid (kunnen)	<ul style="list-style-type: none"> • De leerling kan verschillen en overeenkomsten tussen mensen zien en waarderen. • De leerling kan in concrete situaties discriminatie en uitsluiting herkennen.
Kennis (weten/kennen)	<ul style="list-style-type: none"> • De leerling weet dat mensen- en kinderrechten voor iedereen gelden. • De leerling weet wat radicalisering inhoudt.

6 Ons aanbod en onze aanpak

6.1 Toetsing en afsluiting

HIRO

De voortgang van de HIRO lessen evalueren we tijdens de sociaal-emotionele groepsbespreking. De groeps- en individuele voortgang van de maatschappelijke competenties koppelen we aan Cito leerling in beeld.

Cito Leerling in beeld: sociaal-emotioneel functioneren

Cognitieve ontwikkeling is belangrijk, daarnaast willen we ook weten of onze leerlingen lekker in hun vel zitten. Hoe de sfeer in de groep is en of er sprake is van pestgedrag. Dit zijn belangrijke vragen die we door eigen observaties niet altijd voldoende kunnen beantwoorden. Met het meetinstrument Cito Leerling in beeld sociaal-emotioneel functioneren krijgen we een goed beeld van elke leerling in de groep. Het instrument geeft inzicht in het zelfbeeld, welbevinden en het sociale gedrag van leerlingen. In de rapportages vinden wij signaalscores voor de volgende categorieën:

Leerkrachtvragenlijst: pro-sociaal gedrag, aanwezigheid pestgedrag, gedrag tijdens de les en zelfvertrouwen.

Leerlingvragenlijst: veilige leeromgeving, sociaal zelfbeeld, cognitief zelfbeeld, schoolbeleving, gevoel van sociale veiligheid, pro-sociaal gedrag, afwezigheid pestgedrag en gedrag tijdens de les.

Vensters leerling tevredenheid en monitor sociale veiligheid

De 'Monitoring Sociale Veiligheid', is een onderdeel van het totale onderzoek naar de tevredenheid van leerlingen. Wij sturen de resultaten van de monitoring via Vensters door aan de inspectie en voldoen daarmee aan de monitoringsplicht.

Daarnaast geeft de jaarlijkse peiling in Vensters zicht op de tevredenheid van de bovenbouwleerlingen als geheel en per leerjaar.

Parnassys leerlingen 4-7 jarigen

In de groepen 1/2 monitoren we via observatielijsten de voortgang van onze kleuters. Zo ook op sociaal-emotioneel gebied.

We scoren in vergelijking tot een gemiddelde leerling: betrokkenheid, welbevinden, sociaal initiatief, sociale flexibiliteit, sociale autonomie, impulsbeheersing, inlevingsvermogen, taakgerichtheid en zelfstandigheid.

Dreigt of ontstaat er een hiaat op deze gebieden, dan wordt de leerling ingebracht in de leerlingbespreking.

Incidentenregistratie

Indien kinderen in conflict komen met een leerkracht of een medeleerling dat verder gaat dan het samen oplossen in een win-win situatie, wordt hiervan in Parnassys een notitie incidentenregistratie gemaakt. De lijst consequenties wordt gehanteerd bij het zoeken naar een passende maatregel. Een lid van de werkgroep gedrag krijgt hiervan een afschrift en monitort daarmee deze registraties op inhoud en frequentie.

Pestprotocol

5 G model gebruiken n.a.v. pestgedrag
5 sporen aanpak pesten

Wereldoriëntatie

De aangeboden onderdelen die verband houden met burgerschap worden weliswaar inhoudelijk getoetst, maar niet los van het aanbod buiten burgerschap gewaardeerd.

Actiepunt	Prioriteit
Onderzoeken welk instrument we kunnen inzetten om ons burgerschapsonderwijs meetbaar te maken.	hoog

6.2 Onze aanpak

Onze school heeft haar visie en doelstellingen voor burgerschap vastgesteld (zie hoofdstuk 4, ons schoolconcept). Het is aan de leraren, die als professionals in de groep staan, om invulling te geven aan de vastgestelde doelen. Zij weten als geen ander waar de behoefte van hun leerlingen liggen. Zij kunnen aansluiten bij de belevingswereld van de leerlingen en wat er speelt en leeft m.b.t. actuele ontwikkelingen. De leraren maken gebruik van methodes, middelen en materialen om de vastgestelde leerdoelen te realiseren. Zij zorgen voor werkvormen die passen bij de ontwikkelingsfase van de leerlingen en zij zorgen voor actieve betrokkenheid. Daarnaast creëren zij oefensituaties gericht op de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en gericht op de ontwikkeling van de vastgestelde sociale en maatschappelijke competenties.

Op onze school maken alle leerkrachten gebruik van de methode HIRO voor de sociaal-emotionele ontwikkeling (groep 1 t/m 8). De methode wordt elke week ingezet. Wij volgen de sociaal-emotionele ontwikkeling van onze leerlingen met het leerlingvolgsysteem Parnassys.

Wij geven op de volgende manier gestalte aan burgerschapsonderwijs:

Burgerschapsonderwijs is geïntegreerd in onze lesmethodes. Wij hebben een curriculum vastgesteld waarbij we onze doelstellingen hebben gekoppeld aan ons aanbod. Daarnaast hebben wij een overzicht van onze overige activiteiten m.b.t. burgerschap (zie bijlage 1).

6.3 Ons schoolklimaat

Onderzoekskader

Het Onderzoekskader van de Inspectie van het Onderwijs beschrijft in de standaard Schoolklimaat (VS2) de eisen m.b.t. het schoolklimaat. Het schoolklimaat moet bijdragen aan het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. De omschrijving van de basiskwaliteit zegt: de school bereidt de leerlingen voor op het leven in de maatschappij. Zij creëert daarvoor een oefenplaats voor de ondersteuning van de sociale en maatschappelijke competenties. In de school doen de leerlingen ervaring op met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de pluriforme samenleving.

Schoolklimaat

Ons schoolklimaat is open en veilig, met oog voor diversiteit. Wij waarderen verschillen en er is ruimte voor verschillende meningen. We gaan respectvol om met mensen die anders denken en/of anders doen. Ons schoolklimaat is veilig en open genoeg om je opvattingen kenbaar te maken, open en veilig om te zijn wie je bent, of wie je wil zijn. We leren onze leerlingen om respect te hebben voor meningen die afwijken van de eigen mening, we leren ze zelf een mening te hebben, en daarvoor te staan. Om dit alles te realiseren hanteren we bij ons op school gedragsregels. Deze gedragsregels zijn opgenomen in ons borgingsdocument klassenmanagement. We besteden tijd aan het (in)oefenen van de gedragsregels, en de leerlingen worden begeleid bij het zo mogelijk zelf oplossen van problemen en conflictjes. Onze medewerkers vertonen voorbeeldgedrag. Zij maken door hun gedrag, hun houding en hun vaardigheden de visie van de school op burgerschap zichtbaar, ze laten aan de leerlingen zien hoe het hoort.

Het oefenen van de sociale en maatschappelijke competenties komt aan bod in ons curriculum. Daarnaast ook in de praktijk van alledag. Specifiek vormt onze school een oefenplaats voor de sociale en maatschappelijke competenties in de lessen, groepsgesprekken en de leerlingenraad

De leerlingenraad

Onze leerlingenraad bestaat uit 6 leerlingen uit de groepen 6 t/m 8 (2 leerlingen per groep). De directeur is de voorzitter van de leerlingenraad. De leerlingen van de leerlingenraad koppelen de agendapunten terug aan hun eigengroep tijdens klassengesprekken. Daarnaast mogen de leerlingen in de leerlingenraad zelf onderwerpen aan de agenda toevoegen die ze willen bespreken.

Vreedzaam met respect voor elkaar

Met HIRO bouwen we aan een veilig schoolklimaat waar leerlingen zich gehoord en gezien voelen, een stem hebben en waarin zij ervaren wat het betekent om een democratisch burger te zijn. Daarbij leren we onze leerlingen open te staan voor verschillen tussen mensen, op een democratische wijze besluiten nemen, vreedzaam oplossen van conflicten en zich verantwoordelijk voelen voor een respectvol schoolklimaat.

6.4 Ons Aanbod

Ons aanbod voor burgerschap is samengesteld uit de inhoud vanuit methodes, maar ook vanuit verschillende activiteiten. Het aanbod is gegeneraliseerd vanuit de formulering van onze leerdoelen in het hoofdstuk '**uitwerking leerdoelen bouwstenen**' en sluit daarmee aan op wat wij de leerlingen willen leren. Doordat dit in afstemming op elkaar is zorgen wij voor samenhang in ons burgerschapsprogramma in de meest brede zin van het woord.

Methodische inhouden

In de groepen 1 t/m 8 wordt de methode HIRO gebruikt voor de sociaal-emotionele ontwikkeling. Door de integratie van burgerschap in HIRO is burgerschap geen apart vak, maar een geïntegreerd onderdeel van het curriculum. De school als oefenplaats staat in deze methode centraal. De waarden van HIRO staan centraal en komen jaarlijks in elke klas terug.

Het hoofddoel van HIRO is kinderen voorbereiden op een actieve rol binnen de diverse maatschappij voor de toekomst. Daarbij werken we vanuit HIRO aan de volgende doelen:

- **Gezamenlijke besluitvorming.**
Samen opstellen van groepsafspraken op de waardenposter. De waardenposter fungeert als grondwet van de klas.
- **Verantwoordelijkheid voor de gemeenschap.**
Gesprekken voeren en controleren of de gemaakte afspraken nageleefd worden.
- **Veilig en sociaal klimaat.**
Respectvol communiceren met elkaar.
Conflicten oplossen.
- **Openstaan voor verschillen.**
Respectvol omgaan met verschillen. Het gesprek samen voeren en openstaan voor elkaars mening en overtuigingen.
- **Democratische betrokkenheid en besluitvorming**
De waarden vrijheid, gelijkheid en respect komen veelvuldig terug in de lessen.

Zodat de school en klas een oefenplaats is voor democratisch burgerschap met een positief sociaal klimaat, waarin:

- Leerlingen een stem krijgen en mee mogen denken/ beslissen.
- Leerlingen zich gehoord en gezien voelen.
- Iedereen op een positieve manier met elkaar omgaat.

Overig onderwijsaanbod

Voor **wereldoriëntatie** gebruiken wij in groep 3 t/m 8 de methode Naut Meander Brandaan. In de groepen 1 en 2 werken wij thematisch en worden de thema's elk jaar vastgelegd in een jaarplanning.

Voor **taal** maken wij in de groepen 4 t/m 8 gebruik van de methode Taal Actief. Spreken en luisteren is een voorwaarde voor het leren van burgerschapsvaardigheden. In groep 3 maken wij gebruik van de methode veilig leren lezen.

Voor **technisch en begrijpend lezen** maken wij in de groepen 3 t/m 8 gebruik van Estafetta. Begrijpend lezen is een voorwaarde om deel te kunnen nemen aan de maatschappij en een voorwaarde voor het leren van burgerschapsvaardigheden.

Voor **verkeer** gebruiken wij de methode Let's go. Daarnaast nemen wij deel aan het project Streetwise.

Daarnaast bestaat on aanbod uit activiteiten die jaarlijks terugkomen.

Groep	Omschrijving
Groep 1 t/m 8	Bespreken van de schoolafspraken
Groep 1 t/m 8	Opstellen van afspraken die passen binnen de waarden van HIRO.
Groep 1 t/m 8	Iedere groep bezoekt gedurende de schoolloopbaan het nabijgelegen bejaardentehuis om met de bewoners activiteiten te ondernemen (gezelschapsspellen, kerststukjes maken e.d.)
Groep 1 t/m 8	Bij de start van het schooljaar vinden de zogenaamde 'gouden weken' plaats, waarin stilgestaan wordt bij de schoolwaarden en normen en de praktische vertaling daarvan in de klassen. Schoolbreed hanteren we de uitgangspunten en handreikingen vanuit het Positive Behaviour System. Hierin is het team geschoold.
Groep 3 t/m 8	Kijken en bespreken van het Jeugdjournaal met actuele thema's en nieuws.
Groep 4 t/m 8	Vanuit de Room Katholieke achtergrond van de school worden er wekelijks catecheselessen gegeven.
Groep 4 t/m 8	Ieder jaar is er rondom Prinsjesdag aandacht voor de staatkundige inrichting van Nederland en de regeringsplannen. Dat gebeurt door de methode Nieuwsbegrip, het jeugdjournaal en de inzet van Yurls materialen.
Groep 5 t/m 8	Eens per zes/acht weken vergadert de leerlingenraad met de directie over thema's vanuit de Locale Educatieve Agenda of de actualiteit. Onderwerpen kunnen zowel door directie of door leerlingen worden aangedragen. Agendapunten worden voorbesproken in de eigen klas.
Groep 6	Brengen een bezoek aan de RD4 waarbij ze een rondleiding krijgen en een quiz over afval scheiden. Daarnaast krijgen ze informatie over duurzaamheid.
Groep 7 t/m 8	Via een project van de politie krijgen de leerlingen van de groepen 7 en 8 eenmaal per maand lessen rondom verantwoordelijkheid, identiteit en diversiteit. Dit wordt gekoppeld aan thema's zoals groepsdruk, internet, drugs, voorwerp enz.
Groep 7 t/m 8	Nemen deel aan de door JINQ georganiseerde bedrijfsstages en het project Baas van Morgen.
Groep 8	Nemen deel aan het project Multicultuur. Daarin bezoeken een aantal medelanders met diverse etnische achtergronden de klas en vertellen over hun achtergrond, levensverhaal, tradities en gebruiken.
Groep 8	Nemen jaarlijks deel aan het project GIPS. Stichting GIPS Spelen & Leren werkt aan een juiste beeldvorming over kinderen met een beperking.

6.5 Ons schoolcurriculum

Wij beschouwen burgerschap als een belangrijk en wezenlijk onderdeel van ons onderwijsprogramma. Burgerschap komt aan bod bij diverse andere vakken en vakonderdelen. Omdat ons burgerschapsonderwijs net als rekenen en taal tot de basisvaardigheden behoort, kiezen we daarnaast voor een planmatige en gestructureerde aanpak. De wet introduceert wat dat betreft de begrippen: doelgericht, samenhangend en herkenbaar. Die termen vormen ons uitgangspunt van denken. Ons schoolbrede curriculum is in de bijlagen te vinden. Het curriculum is nog in ontwikkeling en daarom nog niet volledig gevuld.

Bijlagen

1. Curriculum burgerschap

7 Zorg voor kwaliteit

7.1 Algemeen

Op onze school streven we ernaar om kwalitatief goed burgerschapsonderwijs te verzorgen. Onze uitgangspunten zijn:

- Ons burgerschapsonderwijs voldoet aan wettelijke eisen
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de verwachtingen van de samenleving (zie het waarderingskader van de Inspectie van het Onderwijs)
- Ons burgerschapsonderwijs is doelgericht
- Wij zorgen ervoor dat er samenhang is in ons burgerschapsonderwijs
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de behoeften van de leerlingen
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij wat wij zelf belangrijk vinden
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij onze visie
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij onze mens- en maatschappijvisie

In deze paragraaf is te lezen op welke manier wij de ontwikkeling van onze leerlingen volgen. Op dit moment hebben wij nog geen meetinstrument om de ontwikkeling van onze leerlingen op het gebied van burgerschap te meten. MOVARE zal nog een advies uitbrengen aan de scholen omtrent een meetinstrument voor burgerschapsvaardigheden. Wij wachten het advies van MOVARE af alvorens tot aanschaf over te gaan.

Actiepunt	Prioriteit
Onze school vult het curriculum burgerschap verder aan en beschikt over een doorlopende leerlijn.	hoog
Samen met Marion (Catechese) bespreken welke onderwerpen zij aanbiedt en of hier een doorgaande lijn in zit. Deze onderwerpen toevoegen aan het curriculum burgerschap.	gemiddeld

7.2 Kwaliteitszorg

Onder kwaliteitszorg verstaan we het vaststellen en realiseren van onze doelen, het meten of onze doelen in voldoende mate zijn bereikt en tenslotte het borgen of verbeteren van onze kwaliteit. In dit document hebben we onze missie, onze visie, onze kernwaarden en onze doelen voor burgerschap vastgesteld. Ieder doel hebben we nader uitgewerkt en voorzien van kenmerken. Daarnaast beschikken we over een aantal kwaliteitskaarten die de doelen beschrijven voor een bepaald deelaspect (thema):

1. De kwaliteitskaart EDI
2. De kwaliteitskaart klassenmanagement
3. De kwaliteitskaart GBT

De kwaliteitskaart sociaal-emotionele ontwikkeling is nog in ontwikkeling

Naast de kwaliteitskaart beschikken we over een aantal vragenlijsten om bepaalde aspecten van burgerschap te meten. We meten de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs op de volgende wijze:

1. Meting Basiskwaliteit (2 x per vier jaar)
2. Sociale ontwikkeling (jaarlijks via Cito leerling in beeld)
3. Vragenlijst Veiligheid Leerlingen (jaarlijks): gegevens worden aangeleverd bij de inspectie

Op basis van de uitslagen stellen we actiepunten vast. De gekozen actiepunten worden opgenomen in het jaarplan van de school.

7.3 Publieke verantwoording

In het Onderzoekskader (2021) van de Inspectie van het Onderwijs staat SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog. In dat kader evalueren we jaarlijks het thema *Burgerschap* onder leiding van de werkgroep *Burgerschap*. In het kader van 'dialoog' bespreken we de uitkomsten van zelfevaluaties, vragenlijsten (zie Kwaliteitszorg), onze analyses en de voorgenomen acties met ons

bestuur en de MR. In ons jaarplan en onze schoolgids leggen we verantwoording af over onze activiteiten met betrekking tot burgerschap. Het jaarplan en de schoolgids worden gepubliceerd op onze website. Daardoor is al de informatie beschikbaar voor alle ouders/verzorgers van de school.

In het schoolplan en de schoolgids hebben we onze missie, visie en doelen opgenomen. In het schoolplan staat ook vermeld hoe we zorgdragen voor een kwaliteitscultuur en een oefenplaats waarin de basiswaarden centraal staan. Tenslotte geeft het schoolplan inzicht in de monitoring van burgerschap, informatie over de ondersteuning en facilitering van de leraren en de actiepunten voor de komende jaren. In de schoolgids geven we de uitslagen van metingen (op hoofdlijnen), de actiepunten naar aanleiding van de metingen en de evaluatie van de uitgevoerde actiepunten.

7.4 De module Burgerschap

In ons schoolplan hebben we op hoofdlijnen alle wettelijke zaken m.b.t. burgerschap beschreven. We verwijzen daar steeds naar de *Module Burgerschap* die we gebruiken (Mijn Schoolplan). De werkgroep *Burgerschap* is eigenaar van deze module. Eén keer per jaar (juni) wordt de inhoud van de module aangepast als dat noodzakelijk is. Daarna volgt in alle gevallen een (evaluatie) gesprek met het team.

8 Taakverdeling

8.1 Organisatie (wie doet wat)

Het realiseren van burgerschapsonderwijs vraagt veel van ons team en daarom om een heldere taakverdeling. De onderstaande tabel geeft een overzicht van wie wat doet en wanneer. De werkgroep *Burgerschap* is de eigenaar van het activiteitenoverzicht. Ze zorgt ervoor dat de taken tijdig en naar behoren worden uitgevoerd.

Wat	Wie	Wanneer
Meting Basiskwaliteit	Directeur	1 x per twee jaar - april
Afname LIB sociaal-emotioneel	IB-ers	1 x per jaar
Afname Vragenlijst Veiligheid Leerlingen	IB-ers	1 x per jaar - april
Dialogoog met bestuur en MR	Directeur	Mei
Burgerschap en jaarplan	Coördinator	Juni
Burgerschap en schoolgids	Directeur	Juni
Vaststellen van maatschappelijke vraagstukken	Werkgroep	mei
Redigeren van het beleidsstuk (1 x per jaar)	Coördinator burgerschap	Juni
Invullen van het curriculum	Leraren	Cursusjaar
Bijhouden map Burgerschap	Leraren	Cursusjaar
Evaluatie Burgerschap	Werkgroep en Team	Juni

9 Actiepunten 2024-2025

Hoofdstuk / paragraaf	Actiepunt	Prioriteit
Toetsing en afsluiting	Onderzoeken welk instrument we kunnen inzetten om ons burgerschapsonderwijs meetbaar te maken.	hoog
Algemeen	Onze school vult het curriculum burgerschap verder aan en beschikt over een doorlopende leerlijn.	hoog
	Samen met Marion (Catechese) bespreken welke onderwerpen zij aanbiedt en of hier een doorgaande lijn in zit. Deze onderwerpen toevoegen aan het curriculum burgerschap.	gemiddeld

10 Meerjarenplanning 2024-2025

Hoofdstuk / paragraaf	Verbeterdoel
Toetsing en afsluiting	Onderzoeken welk instrument we kunnen inzetten om ons burgerschapsonderwijs meetbaar te maken.
Algemeen	Onze school vult het curriculum burgerschap verder aan en beschikt over een doorlopende leerlijn.
	Samen met Marion (Catechese) bespreken welke onderwerpen zij aanbiedt en of hier een doorgaande lijn in zit. Deze onderwerpen toevoegen aan het curriculum burgerschap.

Het burgerschap geeft globaal de verbeterdoelen aan. Per jaar zullen we de verbeterdoelen uitgebreider beschrijven (SMART) in het jaarplan. Aan het eind van ieder kalenderjaar zullen we terugblikken of we de verbeterdoelen in voldoende mate gerealiseerd hebben. We plannen daartoe jaarlijks een evaluatiemoment. Tevens bespreken we tijdens de evaluatie de opbrengsten van de school. De bevindingen worden opgenomen in het jaarverslag.